

శ్రీమత్సరదేవతామైత్రీః **(పశ్య శబ్దవిచారః)**

చదువరులారా?

ఒకసంవత్సరముక్రిందట నౌకవృధాకలహకారులు వాకపండితో నాశ్రయించి యొకసమస్యను చెప్పికొని దానిని మమ్మడిగి యాదృచ్ఛికులుగా నది మేము తప్పనిసినట్లుట సమస్యాదాతలయొద్ది కరిగి యున్నవికొన్నియు లేనివికొన్నియుఁ గల్గించి ఇప్పుడు ఆయనను మాకుఁ బ్రత్యర్థిగా నొకర్చుటయు, బడస నామకముఁ గముదిన జూచి యిది తప్పనివారు..... ఇత్యాదుగల్గవచనములతో శాఖాభిమానులకు ధ్యాయమును గల్గిమిటయు, దానిపై “నైసర్గుజ్జ” యని వారు కొన్ని యుత్తరములను మాకు లిఖించుటయు, మేము ప్రత్యుత్తరములచే నాదూకుఁ నడచుటయు, నిమ్మటఁ గొన్నాళ్లు మిన్నకుండి మరల వేఱొకమకుష్యుని మిత్రముకడనుని ప్రజేరే పి నీచాతనిచవుధోరశతో నుత్తరములు వ్రాసి మాకుఁ దొందరగల్గించుటయు, బమ్మట “మీరు తప్పుచుంటున్నారె” అనుమాటను వ్రాయించి రిజస్టరుత్తరముకూడ సరిపూయు, అనిపైఁ బ్రేరకులసామర్థ్యము మాకుఁ బ్రకృతివిషయమునఁ బూర్తిగా బోధపడి “మేము తప్పునుట తప్పుగాదు, కాశికావృత్తిలో న్నిట్లున్నది, అనుసర్థమిచ్చుసంస్కృతపంక్తులతో నొక వ్యాసమును బ్రకటింపింపుము, బమ్మట దానిని ఖండింపఁ జాలక నీచాతనినోర్పులతో సమస్యాపూర్తి బాగుగ లేదనియు నేమో యనియు నేమో యనియుఁ బ్రబలముల ననేకులవ్రాల్లతోఁ బ్రకటింపింపుటయు, దానిపై “పండితాయతే” అనుశీర్షిక గల వ్యాస మొకటి వ్రాసి వారివారియోగ్యతను మేము వర్ణించుటయు, బమ్మట “ఈసమస్య జెల్లఁకొండరామారావుగారు పంపిన లేదనియు,

వారి కింధు జోక్యమే లేదనియు,, నొకక్రొత్తశ్రోవఁ ద్రొక్కి- తప్పి
కో నెంచుటయు, దానిపై దానిగుట్టుమట్టు నెఱిగినవారు మఱికొంద
రైన పెద్దమనుష్యులను సాక్షులుగాఁ బెట్టి వారే పంపిరనియు, లోనగు
నంశములను బ్రకటించుటయు, బడపడి “వారికిని వీరికిని హస్తీమశ
కాంతర మని ప్రత్యర్థులు ప్రకటింపించుటయు, దానిని వారిశిష్యునిచే
వ్రాలు గలయుత్తరముచేతనే ప్రొప్పికొట్టుటయు, నంతతోఁ బ్రకృతవి
షయమునఁ దిగుయుక్తి దోషక సహజముగా నలవడిన యనత్యపుఁ
బ్రల్లదములతో శాఖాభిమాను లేదోతప్పుప్రవాతలు వ్రాయుచుండు
టయు, దానికి వెనుక “బి.బి.” యని మాకృతజ్ఞులు తాళము వేయుచుఁ
బాపపుబండిలోలుచుంటయు, లోనగునంశములను “అభినవసరస్వతి, ద
ర్బారు, కవిత” అనుపత్రికలమూలమునఁ దెలిసికొనియే యున్నారగు
దా! ఇట్టిదుస్థితిలో నున్నవిద్యావివాదమునకు మంచిదనములు వచ్చిన
వో యన్నట్టు లాతట నూజివీటిలో నుండు బి. శ్రీ॥ మంత్రవాదిసూర్య
నారాయణశాస్త్రిలవారిశిష్యులట! యొకయాచార్యులుగారు “కాశి
కామతము ప్రాతదియగుటచే నైకోనఁదగినదికాదు,, ఇద్యాదియుక్తు
లతో నొకపత్రికను బ్రచురించిరి అనుపదమే దాని నవలీలగా బ్ర॥ శ్రీ॥
జయంతిభగీరథశాస్త్రిలవారు ఖండించి మఱియొకపత్రికను బ్రకటించిరి,
పిమ్మట నాచార్యులవారు మరల నొకపత్రికను బ్రచురించిరి కాని య
ది కూడ మొదటిదానివలెనే తగినంత యుక్తియుక్తముగ లేనికారణ
మున శ్రీశాస్త్రిలవారు మొదటిఖండనముచేతనే గతార్థ మని యెంచి
కాఁబోలును మిన్నకుండిరి, అంతట జంటగా నొకపత్రిక బయల్పడినది,
అందొకరు సమస్తాప్రేషకులగురువులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ పురిహిల్ల రామశాస్త్రిల
వారు, వీరు యావద్వ్యాకరణగ్రంథములను జగ్రత్పిన్ధులగు బ్ర॥ శ్రీ॥
భాగవతులహరిశాస్త్రిలవారియొద్దఁ జదివికొనినవారే యొకను, బ్రకృ

తము వీరు వ్రాసినపత్రికను జూచినచో వీరికి వ్యాకరణవాసనయే లేని యట్లు తోచు నని వ్రాయ వలసివచ్చినందులకు మిగులఁ జెరిగియున్నా రము, ఈయంతమును స్థిరపఱుపఁదగినగుఱుతులు కొన్ని చూపుచున్నారము, “పాఠాధ్యక్షే” ... ఇతిసూత్రే ... అనువృత్తి మ భ్యుపగమ్య, ఉపసంగే ఉపసదే శత్రుత్యయో భవతీతి ప్రాశ్నః ప్రవదంతి, అతవన, ఉత్పత్యః, విపత్యః, ఇత్యాసిప్రయోగాశ్చ సాధవ ఇత్యాహుః ఈవాక్యమువలననే వారికిఁ గల వ్యాకరణశాస్త్రాన్నిభవమును, పంక్తి వ్రాయునేర్పును విజ్ఞులు గుఱితింపఁ గలరు, మఱియు, “పశ్యాత్పశ్యా నాలోచనఇతిసూత్రే భాష్యే, పశ్యాత్పశ్య ప్రతి పేథః, సమానవాక్యే ఇతిప్రకృత్య వక్తస్య, ఇతిభాష్యప్రయోగస్యాప్యసాంగత్యంస్యాత్, ... ఏవంచభాష్యకైయటసూత్రవిరోధా చ్ఛ్రియోఽయం వృత్తిగ్రంథ ఇతిదిక్” ఈమహావాక్యమువలన వీరికిఁ జాఘాధ్యాయసూత్రమువలన వచ్చుశత్రుత్యము కర్తృత్వక మనునంతముకూడఁ దెలియ దనియు “పశ్యాత్సూత్రమునందలి “పశ్యాత్”, అతవన నిపాతనాద్భావేతః, దర్శనంపత్యః” అనుమనోరమాపంక్తులుకూడ జ్ఞప్తియందు లేవనియు, సులభముగాఁ బ్రతిశాబ్దికుఁడును గుఱితింపవచ్చునుగాన వీరిపత్రిక నింతటి తో వదలి వీరు మొట్టమొదట వ్రాసిన శ్లోకమువఱకుఁ బ్రకృత్యోపయుక్త మగువ్యాఖ్యాన మొనర్చి చూపుచున్నారము.

శ్లో॥ విపత్యపత్యయో భేదం యః పత్యతి సపంశితః,
అపంశితస్తు విజ్ఞేయః పశ్యాపశ్యే నపత్యతః॥

ఈశ్లోకము ఏ రేతాత్పర్యముతోడనో వ్రాసినను సత్యపక్షపాతి యగుభగవంతుఁడు యథార్థమునే యిందు ర్ఘటితిస్ఫూర్తి నందించుచున్నాఁడు- చూపుఁడు, విపత్యపత్యయోః, నోపసృష్టనిరుపసృష్టయోః,

భేదం, అయం సాధు రయ మసాధు రిత్యాకారకమ్, యః, వైయాక
 రణః, పశ్యతి, సపాడితః, ప్రాచీనమతరహస్యజ్ఞత్వాది తిభావః, పశ్యా
 పశ్యా, ఉభావపి శక్త్యా, నపశ్యతః, ప్రాచీనమతరీత్యా దుష్టా వితి న
 జానతః పున ఇత్యర్థః, నశ్చార్థస్య నశ్చజ్ఞస్య సుపునేతి సమాసః, తుర
 త్రస్థంబధ్యతే, తథాచ పునస్త్విత్యర్థో లభ్యతే, అపండితః, పూర్వోక్తః
 పండిత స్సద్భిన్న ఇన ప్రతిభాతీతి, విజ్ఞేయః, పశ్యాపశ్యశబ్దవిషయం య
 స్తు సమ్యక్ జానాతి స త్వపండిత ఇతి స్లోకతాత్పర్యమ్, తత్ప్రప్రకృ
 తే పూర్వప్రదర్శితసంక్తిభి స్సోకకర్తవ్యేన సంగచ్ఛత ఇతి లక్షణసమ
 న్వయ ఇత్యల మతివిభిన్నోణ, తత్ప్రధానం నాన్నామ, అథ శ్రీమహా
 మహోపాధ్యాయగురుదాక్షిణ్యే ర్భహ్యశీః॥ తాతా సుబ్బారాయ
 శాస్త్రిభి రుభయశాస్త్రిపారంగత్య త్సిద్ధాంతేతం తత్ర కించి ద్రూప
 మః, శాస్త్రిణస్తు కేవలనవీనమతతత్త్వసర్వస్వప్రకటనతాత్పర్యతప
 వాత్రప్రవివిగు రితిచ పర మేష్టే ర్నిరూపితం యుక్తియుక్త మితిచ
 వదామః, సరంతు కాశికాయా అజ్ఞతాం కల్పయంత స్త్వూర్వకాలే
 విద్యమానం ఛాందసాతిరిక్తం నిరుపస్పృష్టం లక్ష్మ్య మేకమపినా నైవప్ర
 దర్శయం తీతి కించి స్లిఖతుమవకాశో ౭. స్మారకమ్, సమతు ప్రధానః,
 అవకాశాంతరాణ్యపి దృశ్యంతే, ఉభయమతానువాదానంతరం, మ
 హామహోపాధ్యాయః, అనయో రిత్యారభ్య రాధాంత ఇత్యంతగ్రం
 థేన య దుక్తిం తత్సాహసమాత్రం, దుర్బలంచ, పూర్వోక్తరీత్యా
 కాశికాకారా త్రా గ్నిరుపస్పృష్టపశ్యేత్, త్యాదిప్రయోగాణాం ఛాంద
 సవ్యతిరిక్తానా మభావాత్, లక్ష్మ్యనునుసృత్యహిశాస్త్రం ప్రవర్తతే,
 అన్యథాసిద్ధిమగ్ధి లక్ష్మ్యం శాస్త్రస్య సార్థక్యకల్పనే నాల్లమ్, వ్యా
 ఖ్యాతారస్తు లక్ష్మ్యసూరోథేన ప్రవర్తంత ఇతి మహామహాః ప్యంగీకు
 ర్వంతి, తదనురోధాదేవ దీక్షితా శ్చపసర్గానువృత్తిం నాన్వమస్య

త ఇతి స్పష్టమేవ తస్మింశ్చతః, కాశికాకారదృష్ట్యా నైషధప్రయోగ
 స్య “పూర్వతాఽసిద్ధపదసిద్ధత్వా దేతత్ప్రియోగబాధా న తస్య ప్ర
 వృత్తి ప్రతిబద్ధాతి, త దేత త్ప్రాకే శాక్త మస్మాభిః, ప్రమాణప్ర
 మితప్రయోగానాం సత్త్వే కాశికాకారోఽ స్వేపమేన ప్రవర్తిత, తద
 భావాదేవ తాత్కాలికానాం కేచన్మనోరూపకరణానాం మతం నితస్య
 స్వమతం ప్రకటితకార వామః, అయం మహామహాశివభాష్యయై స్థన్య
 తఖండనాయ తతః ప్రాచీనం శాదసవ్యభిక్తి, లక్ష్య మేకమపివా
 సంపాద్యమ్ తత్తథాఽస్తామ్, తథా శాత్యాగభ్య స్వతిత్త్వి మప్రా
 మాశిక మిశ్యంతగ్రంథస్తు కేచలస్వేపాలిచ్ఛిత కాశికాత్త్వీచన
 క్తింతు కాముకీకర్తుర వ్యభిచ్ఛన్సన్సాదసిద్ధి, అతి ఉపేక్ష్యేఽయం స
 యుక్తికోవా నవాఽపి, యి తత్రాఽచుచ్ఛియోగ్యాన న సు
 రాం న స్యాత్త్వీచ్ఛితా లక్ష్యమేవ సత్త్వే వృత్తిమతఖండనాయ
 ప్రవర్తేరక ప్రథమాప స్థితత్వా స్థానువాచ్ఛుబహూనా మసమ్మతమితి
 చ కిమపిచ కథం వదేయః అయం తత్రాఽనుచ్ఛియోగ్యా
 తాతు నిర్బాదైవ తదపి లక్ష్యసగత్యుపాయ దీక్షితా నానుఽవృత్తి
 మంగీశుర్వంతీతి అపచ “నచ తత్రేత్యాగభ్య జగరూకత్వాత్” ఇత్యం
 తగ్రంథోఽపి చిత్త్యః బహులక్ష్యవిసంవాదస్తు తత్ర నాఽస్థితీ క్షీత
 గ్రంథతప వాఽచగమ్యతే తత్ర బహూనాం నైయాకరణానాం నాను
 కాశికాకారేణ కేచిత్పదసిద్ధిప్తానాం తదనుసాగిణాంచేతి వ్యాఖ్యానా
 స్వరసతప్తపప్యతే ప్రకృతస్యతన్మనోధారణప్రవృత్తత్వాత్ అన్యచ్ఛ
 బహూనాం లక్ష్యణాంజగరూకత్వే కాశికాకారా దతీవనవీనస్య శ్రీ
 హర్షస్యప్రయోగ మేకమేవ దత్వా ప్రయోగాంతరం లోకే తాదృశం
 ప్రాచీన మన్యమహాకవిప్రయుక్తిం నాస్తితి గోతయంతఇన దీక్షితా
 శ్శ్రుతిపర్యంతానుధావనం కథంవా కుర్వ్యురితి మహా నివేశయోఽస్మా

కం దీక్షితానంతరగ్రంథేషుతు దృశ్యంతే ప్రయోగాః తేతావ త్కా-
ముద్యనుసాదిగాఇతి హేతో స్సహాయాఇతి వక్తు మయు క్తంఅథః కాశి
కాకాలపవన కింతు తస్యధ్యకాలేఽపి ప్రయోగదారిద్ర్య మస్తీతి
తస్యింధవప్రచూః మస్కాకంసంతువాప్రయోగాస్తస్యధ్యకాలేతేఽ-
పి కాశికాంసభాధాతప వేతిదిక్ అనేనై నైతద్వాక్యానంతరవిద్యమా-
నం “అతపవేత్సారభ్య కౌస్తుభాణా . ఇత్యంతం వాక్యమపి పరాస్తం
అపిచ“కించేత్సారభ్య ప్రప్లువ్యా” ఇత్యంతగ్రంథోఽపి చింత్యః అనువు
త్తివాఽనితోఽపి కథాది తానుభుత్వ మవద నితీత్యస్మాభిః “పాశితాయ
తే” ఇతిశ్లోకాకీతవ్యాసే స్పష్ట ముక్త్యాత్ నిరుపస్పష్ట స్వాఽగతి
నిగతిక శ్చేన సాధుత్వ మన్యస్యతు నిరాఘాటతయా సాధుత్వ మితితు
ప్రత్యు తాఽస్మన్మతత్వా త్తదేవ మహామహాపాథ్యామై రప్యంగీకృ-
త మితితు మహా నామోదవ కించ “దుర్గసింహేత్సారభ్య స్పష్టం
తద్విదా మిత్యంతగ్రంథోఽపి పూర్వవదేవ తత్రాఽప్యగతికగతికతయై-
వ సమాహితత్వం ద్యోతత ఇతిస్పష్టమేన, అపిచ “యదాఽప్యిత్యార-
భ్య సారస్వతసూత్రప్రక్రిమాయవాదోఽపి పూర్వవదేవ, ప్రకృతస్య
పాశినియవ్యాకరణీత్యా పశ్యేత్యస్య సాధుత్వముతాఽ సాధుత్వ
మితి విచార్యమాణత్వా దన్యవ్యాకరణీత్యా సాధుత్వసాధకత్వ మితి
తుయత్కించి దేతత్, యదా నిరుపస్పష్టమతద్ధార్మ్యమిత్యచ్యతే
తదాతు తదనువాద స్సమంజసోఽపి సోఽపి నామనదీక్షితయోస్త-
త్సూత్రప్రక్రిమపరిజ్ఞానమపి నాస్తీతి వక్తు మయు క్తత్వా దుపేక్ష్యతే,
యగతు ‘బహునా’ మిత్యత్ర సారస్వతసూత్రాణా మప్యంతఃపాతిత్వ
మితి దీక్షితానా మాశయ ఇతి న దీక్షితానా మజ్ఞతా, కాశికాకార
స్వాఽజ్ఞతాకల్పనంతు ప్రకృత మేవేత్యుచ్యేత తత్త్వే ప్రమాణాంత-
రం విన్ధైవాఽ ధునికప్రపంచమాత్రతో విశ్వసితు మనుసర్థా వయం

కించ దీక్షితా అన్యవ్యాకరణరీత్యా సాధుత్వేఽపి నాగీకుర్వంతీతి కా
 లీనేత్యస్యాఽసాధుత్వకథనా దవగమ్యతే, అతో దీక్షితానాం ప్రవృ
 త్తి రుపలబ్ధలక్ష్యేణాం సంరక్షణవిధానాని పామనస్యతు తాదృశిల
 క్ష్యేణామేవాభావా దన్యథాభూతిత్వ మితి స్వరసేత స్సంపద్యతే,
 నచే త్స్వల్పే విషయే అనున్యత్వినను వృత్తిర్నయమాత్రే స్వర్వ
 వ్యాఖ్యాతృశిరోమణిశిరోధృతచాదయుగళిన్య వామనస్యాఽజ్ఞతాకల్ప
 నం దుర్వారం స్యాత్, తచ్చుక్రమప్రాప్తిం చే దస్తు, ప్రకృతేతు నత
 థా, అపిచ మహాకవి ర్భట్టిః, “రావణాంబునియ”థా “రాదాహరణకావ్య
 కర్తాచ, ‘వాసుదేవకావ్యనామ కాష్టాభ్యాయుద్ధాహరణకర్తాచ’ థా
 తేవృత్తికర్తా మాననశ్చ, అన్యేఽపిచ, సరుసస్పష్టమతం నాఽనుకు
 ర్వంతి, కాశికావ్యాఖ్యాతా పదమజరీకర్తాఽపి తస్యై, భట్టాదయ
 శ్శాస్త్రస్య లక్ష్యత్వేన కావ్యం విచయంతః కించిదపి నిరుపస్పష్టమ
 తం సమ్మతంచే దేకమపివా కథం నదన్య రుదాహరణం తాదృశం,
 పదవాక్యప్రమాణపారీణో మల్లినాః సూరిశ్చ బహుప్రాచీనలక్ష్యవే
 త్తాఽపి బహుగ్రంథవ్యాఖ్యాతాఽపి నైషకీయ ‘ధయాన్’ పశ్యః, ఇ
 త్యోద్దిప్రయోగవిషయే అగణికగణిత్య మన్వాన “ఇతి గతి” రితి
 కాశికానూదిత “కేచి”దితిమతంశా ద్గతిం కల్పయామాసేత్యపి య
 త్తదపి నిరుపస్పష్టమతస్యాఽపీన జాల్పల్య మాపాదయతి, అతో
 మన్యానుపే కాశికామతేమేవ బహుమహావిద్వత్కవివ్యాఖ్యాతృశిరో
 మణిశిరోమాన్య మితి, దీక్షితమతంచ సవీనలక్ష్యవిర్యాహక త్వేన ప్ర
 వృత్తం యుక్తియుక్తంచ భవతు, భాష్యాఽవిరుద్ధత్వా దుభయమత
 యోరపి మాననీయత్వే ప్రాప్తేఽపి పూర్వోక్త హేతుభిః కాశికైవ
 పరాం కోటి మారోహతీతి నిర్వివాదః పంథాః, ఏత త్సర్వం ప్రాగేవ
 ప్రసంగిత మస్మాభి రితి నైవాదత్ర పున రనూద్యతే, అపిచ సారస్వత

సూత్రప్రక్రమానువాదానంతరం, “అసతి బాధకే” ఇత్యాభ్యయదు
క్షం తదపి చింత్యం, కుత ఇత్యుక్తే, కాశికాకాలా త్పా) క్రవమాణ
ప్రమితనిరుపస్కప్రయోగాణా మభావఏవ బాధకపదసి మధురోహతీతి
కాశికాకర్తుర్నైవాజ్ఞతాతేశోఽసి, అత స్తత్ప్రయోగసంపాదనా
ర్థం, యతంతామితి మహామహేనాపాధ్యామూప్రార్థనా తే తావత్పర్యం
తం కాశికామతాద్భూతమతంతాతీ శేత ఇత్యపి సునచితదేత త్సర్వశ్చ
కైరపికింది దసూద్యతే॥

శ్లో॥ భోభో “రాయంప” శాస్త్రినో భవదుపస్యస్త స్సమస్తాః శ్మత
ప్రాయశ్చిత్తహితశ్చ దీక్షితమహోద్ధాగే పున ర్దీక్షితః ।
అస్త్యేవం స్వరితత్వమేవ స పున స్తత ప్రసక్తిం భవే ।
నిత్యేనా భవతా నచః కిం మహా సంగచ్ఛతా ముచ్యతాం ॥

శ్లో॥ కింజానాతి నరీక్షితః కి ముతవా జానాతి నో వామనో
యజ్ఞానాతి భవా “నవా స్వరితతా త” త్రేతి యుక్తింతరం ।
నో జానాత్వపి పృథ్వికృ త్కిము మహాభాష్యైకసర్వస్వపి ।
దృట్ట స్తస్మతఖండనోద్యతమనా జానా త్యవీడు కిం ॥ ౨ ॥

శ్లో॥ అనుమానసశా దయంభవే దిత్యసియుష్మాక మతీవసాహసంస్యాత్
యది దీక్షిత ఏవ మాలుగోచే లిఖతి స్పష్టమితీవ మర్మహే భోః ॥

శ్లో॥ అన్య చైవం పండితై రుచ్యమానం, వాక్యం కంచి స్థయతాం
భోమహంతః । నోచే దేత త్సాహసా త్సాహసం చే త్యేవంవక్తుం
నై వసందేహలేశః ॥ ౪ ॥

శ్లో॥ స్వరితత్వవిచారిస్తు తథాఽఽస్తా మన్యథాఽపివా ।
క్రియతే ఖండనం పృతే రిత్యత్రా ఽఽకర్ణతా మిదం ॥ ౫ ॥

శ్లో॥ భవిష్యత్ప్రయోగస్య సురక్షణార్థం కథం వామనో ఽన్యోఽపి
యత్నం విదధ్యాత్ । నవా చ్ఛాదసా దన్యలక్ష్మ్యం చ కాస్తీ త్యతః
కాశికాకృ త్తథా వ్యాచకార ॥ ౬ ॥

శ్లో॥ ప్రత్యక్షీతకాలతస్సహిమహాశ్శ్చ హర్షవిద్యత్కవిస్తలత్వస్య
తురక్షణాయతనంకుర్యాత్తథానీతీతఃపకంవాపినతాకికంమిల
తివై తద్వామనాత్ప్రగహా లక్ష్మ్యంకించు కగోతి వామనమ
హాభట్టః పరో వామహా ॥౭॥

శ్లో॥ వామనస్య మతఖండనం యని ప్రస్తుతం భవతి కౌముదీనశాన్ ।
తద్భవనద్భరిహా మృగ్యతాం నరం లక్ష్మ్య మేక మితి ప్రార్థయామ పే ॥

శ్లో॥ వైష చాచ్చాదనహో లక్ష్మ్యలక్ష్మ్య మితితు క్రీడితానాం గతి ।
ర్వక్ష్మ్యస్యాక మహో నవాదదత స ప్రాచీనలక్ష్మ్య మహాక ।
• తత్తస్యోకతవన సిద్ధియనుషే నా లగ్రమాణాంతై ।
వైషవాంసీకరణం యని ప్రకటనం లక్ష్మ్యస్య యుక్తిం భవేత్ ॥

శ్లో॥ ప్రత్నం తత్కల లక్ష్మ్య మేన సకలం యష్మిన్మతం నిర్వపే ।
హృద్యంనవదే ప్రిదేన నితరా నృప్రప్రప్రప్ర సరి ।
నచే న్న్యైకైకత్వ మతం సహి భవే చ్చిత్త్యం యత స్తన్మజే ।
భట్టిప్రమహమహా విదధనే స్వాం గీకృతం గ్రంథితః ॥౮॥

శ్లో॥ లగతికగతికత్వం మల్లినాగోపి ధీమా నని దనుగతాగో వైష
ధీయప్రయోగే । త ముపచరతి భట్ట కాకాఖాడన్యా య తి
త దతిమాత్రం దర్శనత్వం న్యసక్తి ॥౯॥

శ్లో॥ జానాత్యేవహి కాశికాగత మతో లక్ష్మ్యస్యస్మతం తగతం ।
నార్బల్యం విశిష్ట సూరి రక్షలవ్యాఖ్యాత్మనూజామణిః ।
త త్కేచి త్రవదంతి య స్మత మదః ప్రా క్షంజితై స్సత్కవి ।
ప్రప్రశ్చాపి నిగకృతం మనుమహే తత్తత్ప్రప్రప్రప్ర నయం ॥

శ్లో॥ విద్యంజే కిల లక్ష్మ్యలక్షణవిదో విద్యత్కవీశా శ్శతం ।
తత్రైకే స్వకృతి ష్వతీవ నియతం లక్ష్మ్య ణ్యదు శ్శతయా ।
తే ప్యేకో లక్ష్మ్యపరగతో విరహితం లక్ష్మ్య సవాదర్శయ ।
ద్యత్త త్రాదృశసమ్మతం సహి భవే దిత్యేన మాచక్మహే ॥౧౩॥

శ్లో॥ లగతికగతికం పరం స్తునంతః । ప్రథితమతం బహుసమ్మతం త్వజం

తః । కిమపిచ విలిఖంతి య దృవంత । స్తదపిచ నూచిత మస్మదు
 త్తభిః ప్రాక్ ॥౧౮॥ శ్లో॥ న నూతనం కించి దపీహ దృశ్యతే భవ
 త్రప్రణేజేఽపిచ వృత్తిఖండనే । పరంతుతావ త్వేతత్వవాసనాఽ
 పృథాఽ త్ర నాఽస్తీతి తదేవ నూతనం ॥౧౯॥

శ్లో॥ నూతనే యది దీక్షిత “స్వరీతా నాఽస్తీతి” యుక్తిం త్యజ । స్మశ్వేనైవ
 పథా పృథా కథ మథఃకుర్యా దయం కాకాం । ప్రాథమ్యేన యుడి కుల్యపస్థిత ము
 శేష్యాఽపి స్వయం “ప్రావిడ । ప్రాణాయామ” ముతైతి దీక్షిత, ఇతి త్యాశ్చర్య
 మన్యాదృశం ॥౧౮॥ శ్లో॥ ౨ చూనాం విదుషాం నైవ సమృతం పర మిత్యయం । ని
 మ్నూహ్యో దీక్షితస్య పంక్తి ర్భేదక మన్యమే ॥౧౯॥ శ్లో॥ అత్ర మానం దీక్షితస్య
 గ్రంథసందర్భవహి । యతి స్సోఽయం మహాభాగో లభ్యంతో మన్యదాన్ ॥ ౨౦॥
 శ్లో॥ దర్శయత్వా లక్ష్య మేకిం నవీనం పృచ్ఛి కాలతః । ఆధాన మ్రితిపర్యంతంత
 ద్దూరిత్యం వ్యవక్తిహి ॥౨౧॥ శ్లో॥ అతఏవం విజానీమ స్తస్మిన్గ్రంథసమన్వయం । ప్రమా
 దోయది తత్రస్యా త్రి దూయం వస్తి మ్నాథ ॥౨౨॥ శ్లో॥ భాష్యే కిమపి నాఽస్తీ
 తి కృత్వా కేచి స్మహామహః । ఆలంబ్య చ్ఛాందసాధారం నాఽనువృత్తిం వితే
 నితే ॥౨౩॥ శ్లో॥ తదేత ల్లక్ష్యవి చ్ఛాత్రువిచ్చి శ్రీనామనూ మహాః । నిరాచ
 కార లక్ష్యాణాం లాకికానా మభావతః ॥౨౪॥ శ్లో॥ ఆచారఇతి కృత్వాతు పూర్వ
 పక్షమతం స్ఫురతే । స్వపాదం వ్యాకగో గ్రంథో సిద్ధాంతినిసమృతం ॥౨౫॥
 శ్లో॥ న తద్భావ్యవిరుద్ధంవా నచాఽన్యంచ విరుద్ధ్యతే । తతో వ్యాఖ్యాతృపదవీమా
 యతోహ విశేషతః ॥౨౬॥ శ్లో॥ కవయ స్సర్వపథినా, ఇతి కృత్వా నైచకో భయ,
 నేనం । ప్రాఽయుక్తు తత్ప్రయోగో భట్టానాం ఖండనే ౭భవ త్కరణం ॥౨౭॥
 శ్లో॥ లక్ష్యపరమతః ప్రకృతిపసి ర్దవృత్తిప్రవృత్తేరపా । కర్తుం గౌరవ మీప్తి ఇ
 త్యపి పునః నాఽస్మాభి రుక్తం కిల । కిం నూత్నం లిఖితం భవద్భి రథ యత్కించ
 న్నవీనం త దప్యస్మాభి “స్వకపోలకల్పితం మితి ప్రా గుక్త మేవాంఽ తతః ॥౨౮॥
 శ్లో॥ బహులక్ష్యవిసంవాదో, దీక్షితై ర్వర్జితో ౭భవత్ । ఇతి యక్తు భవత్రోక్తం
 తద ప్యస్మదుపేక్షితం ॥౨౯॥ శ్లో॥ దీక్షితా త్రాగిమి యతో బహులక్ష్యాణి నాఽఽన
 తే । తి “దృవమానాం” పద వైద్యం నైవ వ్యాఖ్యాన మన్వతి ॥౩౦॥
 శ్లో॥ నైవాఽఽనాభ్యాం జగత్రోఽపి భవంతః కృతబుద్ధయః । ప్రమాణప్రమిత త్వేన
 విఖం త్స్యతి నేనం పరం ॥౩౧॥ ఇతిశ్రీ తిరుపతివెంకటేశ్వర,

10185'

